

Succesvolle samenwerking tussen organisaties uit sport en sociaal domein

Coalities vormen in sociale sportinitiatieven

Een sociaal sportinitiatief heeft een grotere kans van slagen als organisaties uit de sport en het sociale domein intensief samenwerken. Maar hoe doen ze dat succesvol? Kenniscentrum Sport deed in 2014/2015 onderzoek naar samenwerking in tien coalities binnen het programma Kracht van Sport. Onderstaand vijf - in de praktijk bewezen - succesfactoren op een rij.

Succesfactor 1: Werk vanuit een gedeelde passie

Zoek in de coalitievorming naar partners met dezelfde passie voor het onderwerp en de doelgroep. Betrek ze vanuit deze passie, en voorkom dat de financiële prikkel leidend wordt. Als partijen dezelfde droom najagen, ontstaat er eerder een goede relatie en verloopt de opstartfase soepeler. Val bij tegenslagen terug op deze passie en zoek vanuit daar weer naar de goede energie.

TIP Werk samen aan de ideevorming en uitvoering. Voer eerst het gesprek met alle betrokken partners en werk het plan pas daarna uit op papier. Ga in op inhoud, maar ook op belangen, ideeën voor de organisatie en het proces. Schakel zo nodig een onafhankelijke gespreksleider in. Laat alle partners onderdelen van het plan op papier zetten.

Succesfactor 2: Maak belangen bespreekbaar

Elke samenwerkingspartner heeft zijn eigen belangen. Eigen belangen zijn niet 'vies', ze zijn juist nodig voor betrokkenheid en motivatie. Spreek aan het begin van de samenwerking belangen en verwachtingen helder uit naar elkaar. Deze mogen verschillen, maar moeten de gezamenlijke ambitie niet in de weg staan. Wees alert op een verandering in de situatie van partners, zoals een reorganisatie. Belangen kunnen hierdoor verschuiven en dit heeft invloed op de samenwerking.

TIP Wees open over je persoonlijke belangen en organisatiebelangen. Vraag van partners om te luisteren zonder te oordelen, met begrip en ruimte voor de ander. Schuring of spanning in deze gesprekken mogen er zijn: liever nu dan later in de samenwerking.

Kracht van Sport

*In 2013 ging Kracht van Sport van start: een programma van het Oranje Fonds, in samenwerking met NOC*NSF en Kenniscentrum Sport. Dit programma steunde sociale sportinitiatieven van coalities bestaande uit organisaties uit sport, zorg en welzijn. Het programma Kracht van Sport is inmiddels afgerond. Inspirerende voorbeelden uit dit programma en meer informatie over sociale sportinitiatieven vind je op oranjefonds.nl/sport.*

Succesfactor 3: Investeer in een duurzame relatie

Samenwerken vraagt om vertrouwen. Partners die elkaar al kennen, hebben hierin een voorsprong. Als je elkaar niet kent of als er cultuurverschillen zijn, moet het vertrouwen nog groeien. Investeer hierin. Als het contact goed is, overwin je gemakkelijker grote wijzigingen of tegenslagen in een project.

TIP *Creëer – zeker aan het begin – ook informele momenten, zoals een gezamenlijke lunch of een bezoek aan elkaars organisatie.*

TIP *Besprek met elkaar wie de beste leider is voor het proces. Zoek naar een ‘verbindend leider’: een echte kartrekker die betrokkenheid toont en tegelijkertijd ruimte geeft aan alle partners.*

Succesfactor 4: Bouw aan een sterke organisatie

Maak heldere afspraken en kom ze na. Spreek af hoe je met elkaar omgaat, zowel binnen als buiten de vergaderingen om, bijvoorbeeld over feedback geven als afspraken niet worden nageleefd. Duidelijke afspraken zijn ook nodig over de taken en rollen in het werkplan. Stel samen een transparante begroting op. Besteed daarnaast aandacht aan het creëren van draagvlak in de eigen organisaties, zowel op uitvoerend als bestuurlijk niveau. Dit draagvlak is cruciaal. Informeer de achterban regelmatig over voortgang en resultaten en laat betrokkenen waar mogelijk meebeslissen.

TIP *Laat de sportorganisatie kennismaken met de doelgroep, en de partner uit het sociale domein met de sportvereniging. Hiermee vergroot je niet alleen hun kennis, maar ook hun betrokkenheid.*

TIP *Kies voor een juiste samenwerkingsstructuur, met voldoende mandaat en goede afstemming. Onderscheid tussen stuurgroep en uitvoerend team is mogelijk, maar zorg dat het mandaat altijd bij beide groepen ligt, ten behoeve van snelle besluitvorming.*

Succesfactor 5: Zorg voor een betekenisvol proces

Aandacht voor het proces leidt tot een soepeler samenwerking. Gebruik bijvoorbeeld een werkvorm als tijdlijnevaluatie voor tussentijdse evaluatie. Een andere manier is om aan het einde van ieder overleg te reflecteren op het overleg of breder op het proces van samenwerking. Zet ‘proces’ ook regelmatig op de vergaderagenda.

Maak in de startfase gezamenlijk een rol- en taakverdeling. Zoek passende rollen en taken bij personen die actief zijn in de coalitie, zodat iedereen werkt vanuit zijn of haar kracht. Voorkom dat mensen rollen krijgen omdat dit logisch lijkt vanuit de ontstaanswijze of achterliggende organisatie.

Kracht van Sport-deelnemer: *“Laat op structurele basis een onafhankelijk persoon meekijken of je als coalitie nog op koers bent. Doordat je er zelf dicht op zit, zie je sommige zaken anders.”*

Evalueer het proces regelmatig, zodat je op tijd bij kunt sturen of juist om successen zichtbaar te maken. Doe dit bijvoorbeeld na een regulier overleg of tijdens een informeel etentje. Maak naar aanleiding van de evaluatie concrete afspraken, leg deze vast en kom hierop terug. Zijn er tussentijds mooie resultaten behaald? Vergeet dit niet te vieren! Dit levert positieve energie op en leidt tot meer betrokkenheid in de coalitie en zichtbaarheid voor het project.

TIP *Voor meer instrumenten om samenwerking te verbeteren, zoals de tijdlijnevaluatie, kijk je op allesoversport.nl/artikel/netwerk-bouwen-4-instrumenten-voor-goede-samenwerking. Sportverenigingen die meer willen samenwerken, vinden ook informatie in de factsheet ‘Open club’.*

Financiering en borging van een sociaal sportinitiatief

Creëer continuïteit

Voor een initiatief met blijvend karakter zijn mensen, middelen, media, massa én munten nodig. Want niet alleen met geld financier je een sociaal sportinitiatief, ook professionals, vrijwilligers, materialen en beschikbare accommodaties zijn van onschatbare waarde. Doe tijdig een beroep op partners die het project helpen borgen: van burgers en bedrijven tot fondsen en overheid.

Borging begint bij draagvlak

Draagvlak is een eerste voorwaarde voor een geslaagde en duurzame aanpak. Draagvlak ontstaat niet zomaar, maar vraagt om continue aandacht.

- Zorg dat het project gedragen wordt door (potentiële) deelnemers en door de sportvereniging en samenwerkingspartners uit het sociale domein. Voelen zij zich aangesproken door de maatschappelijke betekenis ervan?
- Laat het project bijdragen aan samenwerking tussen partners onderling, zoals de sportsector en het sociale domein.
- Betrek de overheid bij het project, zowel beleidsmatig als financieel. Communiceer voortdurend over aansprekende resultaten en werk zo aan betrokkenheid en borging. Uiteindelijk draait het immers om een project dat aansluit bij de behoeften van de doelgroep en/of van verwijzers. Werk daarom vraaggericht en kom met een uniek, onderscheidend aanbod.

Zet kosten, opbrengsten en besparingen op een rij

Overtuig partners ervan dat betrokkenheid in welke zin dan ook nodig is. Zet daarom kosten, opbrengsten en besparingen op een rij, in de huidige situatie, maar ook met oog op de toekomst.

1. Zet alle kosten op een rij

Maak een compleet overzicht van wat je nodig hebt om dit initiatief te laten slagen. Denk niet alleen in euro's, maar ook aan mensuren, materialen, faciliteiten, expertise en publiciteit.

De kosten in vijf M's

Mensen: Vrijwilligers leveren kennis, vaardigheden, netwerken, tijd en energie. Zij kunnen gespecialiseerd advies geven, deelnemers begeleiden of praktische hulp bieden. Betaalde krachten kunnen uren en expertise inzetten.

Middelen: Voor een sociaal sportinitiatief zijn sportvelden, sporthallen en andere ruimtes nodig. Denk ook aan middelen als computers, meubilair en sportmaterialen.

Media: Zichtbaarheid versterkt de aantrekkingskracht van een project. Zoek lokaal de publiciteit en gebruik hierbij ook mediakanalen van samenwerkingspartners.

Massa: Samenwerking leidt tot een groter netwerk en meer invloed. Zet massa in voor aandacht van de media, het lokale overheidsbestuur of fondsen.

Munten: Denk pas na over financiële ondersteuning nadat de overige vier M's zoveel mogelijk zijn ingevuld. Financiers zijn tot meer bereid als je aantoont dat de overige vier M's zo goed mogelijk benut zijn.

Kracht van Sport

In 2013 ging Kracht van Sport van start: een programma van het Oranje Fonds, in samenwerking met NOC*NSF en Kenniscentrum Sport. Dit programma steunde sociale sportinitiatieven van coalities bestaande uit organisaties uit sport, zorg en welzijn. Het programma Kracht van Sport is inmiddels afgerond. Inspirerende voorbeelden uit dit programma en meer informatie over sociale sportinitiatieven vind je op oranjefonds.nl/sport.

2. Maak een overzicht van de opbrengsten

Wat levert dit project op voor deelnemers, samenwerkingspartners en de omgeving? Maak de opbrengsten zichtbaar, bijvoorbeeld door deelnemers te laten vertellen over hun persoonlijke winst.

TIP Om resultaten en opbrengsten in beeld te kunnen brengen, zijn monitoring en evaluatie van belang. Start hier tijdig mee. Bekijk ook de factsheet 'Zichtbaar maken van opbrengsten'.

3. Zet de besparingen zo goed mogelijk uiteen

Sociale sportinitiatieven hebben een positief effect: deelnemers worden bijvoorbeeld naar werk geleid of gaan vooruit in psychisch welbevinden. Het is aannemelijk dat dit op langere termijn lagere maatschappelijke kosten oplevert. Het is complex en tijdrovend om dit met harde cijfers te onderbouwen. Wel kun je aannames doen op basis van de ervaringen in het project en gesprekken met professionals. Benadruk wel dat het om aannames gaat.

Wat kun je doen om inkomsten te genereren?

Maak een overzicht van wat je echt nodig hebt en van wie. Formuleer je wensen zo concreet mogelijk. Wil je tijd, menskracht, kennis of geld? En welke partijen spreek je daarvoor aan? Ontwikkel een goede financieringsmix: het geheel van financieringsbronnen, zoals fondsen, gemeenten en bedrijfsleven. Hoe is de verhouding tussen langlopende en kortlopende inkomsten en zijn middelen geoormerkt of vrij besteedbaar? Benader burgers, deelnemers, bedrijven, instellingen, verenigingen en overheid en overweeg zelfs crowdfunding. Soms trek je een bedrijf over de streep als je een tegenprestatie kunt leveren, zoals naamsvermelding op sportshirts. Overtuig partners ervan dat ze niet alleen 'brengen', maar vooral deelnemen. Ze dragen op hun manier bij aan maatschappelijke vooruitgang.

TIP Organiseer een 'durf te vragen'-sessie met potentiële partners. Dat helpt om je vraag te concretiseren en geeft zicht op mogelijk aanbod. durftevragen.nl

TIP Vraag een eigen bijdrage van deelnemers. Dit is, zeker bij kwetsbare doelgroepen, vaak een lastig punt. Een eigen bijdrage is niet alleen een inkomstenbron, het vergroot ook de kans op duurzame betrokkenheid van deelnemers. Vrijwillige inzet is ook een vorm van een eigen bijdrage.

Mogelijke financieringsbronnen

Doe een beroep op individuele donateurs, vrijwilligers, bedrijven, de eigen inkomsten en reserves, subsidies, donaties van fondsen, ondernemersprijzen, participatiemaatschappijen, informal investors, leningen van banken en crowdfunding.

TIP De meeste fondsen dekken geen reguliere kosten, oftewel exploitatiekosten. Spreek fondsen vooral aan als je de aanpak van het project wilt doorontwikkelen of als je een nieuw project opzet. Een overzicht van fondsen vind je op verenigingvanfondsen.nl of vermogensfondsen.startpagina.nl

TIP Houd subsidies, regelingen en impulsen van het Rijk en de provincies in de gaten, bijvoorbeeld op zonmw.nl.

Crowdfunding

Met crowdfunding vraag je bekenden en onbekenden bij te dragen aan jouw project. Daarvoor krijgen zij rendement of een tegenprestatie. Op crowdfundingplatform voorjebuurt.nl pitch je jouw project en zamel je geld, hulp en materiaal in. Ook vind je er inspirerende voorbeelden.

Zichtbaar maken van opbrengsten

Laat zien wat je doet en wat het oplevert

Wat een initiatief kost, schudden we vaak zo uit onze mouw. Moeilijker vinden we het om de opbrengsten van een sociaal initiatief inzichtelijk te maken. Toch is het goed om te communiceren over de resultaten van jouw initiatief. Hoe verzamel en deel je de opbrengsten om een initiatief zichtbaar te maken, te ‘verkoppen’?

Fase 1: Het initiatief gaat van start

Volg je initiatief...

Besteed bij aanvang van het initiatief ruim aandacht aan de gezamenlijke ambities en formuleer realistische en meetbare doelen en resultaten. Maak een (beknopt) monitoring- en evaluatieplan, waarmee je tussentijds en achteraf de resultaten meet. Een nulmeting biedt inzicht in de stand van zaken voordat je van start gaat. Zet monitoring en evaluatie primair in om te leren en te verbeteren, niet om te controleren en legitimeren.

TIP Maak iemand verantwoordelijk voor de monitoring (meting) en evaluatie (beoordeling) van resultaten. Neem monitoring en evaluatie ook op in de planning en (uren)begroting.

... en deel uitkomsten met stakeholders

Informeer stakeholders, zoals gemeentes, sportverenigingsleden en besturen, over de voortgang van het project. Zo creëer je draagvlak. Maak bij aanvang alvast een communicatieplan. Wat wil je delen met stakeholders, hoe vaak en via welke kanalen?

TIP Geef het initiatief een sterke naam en eenvoudig logo. Bij consequent gebruik gaan mensen het project herkennen. Maak een Facebook- en Twitteraccount aan op naam van het initiatief.

TIP Maak met het projectteam een stakeholdersanalyse. Wie moeten betrokken worden bij het initiatief? Informeer hen over de voortgang en resultaten via verschillende (digitale) kanalen. Geef sommige stakeholders een rol als expert, bijvoorbeeld in een adviescommissie. Voor zichtbaarheid is het goed om een open dag of evenement te organiseren. Vergeet niet de wethouder en de lokale pers uit te nodigen!

Kracht van Sport

In 2013 ging Kracht van Sport van start: een programma van het Oranje Fonds, in samenwerking met NOC*NSF en Kenniscentrum Sport. Dit programma steunde sociale sportinitiatieven van coalities bestaande uit organisaties uit sport, zorg en welzijn. Het programma Kracht van Sport is inmiddels afgerond. Inspirerende voorbeelden uit dit programma en meer informatie over sociale sportinitiatieven vind je op oranjefonds.nl/sport.

Fase 2: Het project loopt

Volg je initiatief...

Een monitoring- en evaluatieplan hoeft niet ingewikkeld te zijn. Belangrijk is dat je ervaringen van deelnemers vertelt en in beeld brengt (storytelling). Verder kom je een eind met registratie van aan- en afwezigheid van deelnemers en uitval (met reden). Vraag aan deelnemers wat goed gaat en wat beter kan. Er zijn diverse formats beschikbaar van beknopte tot uitvoerige deelnemerstevredenheidsonderzoeken en enquêtes. Je kunt deelnemers (en ouders van jonge deelnemers) ook bevragen langs het sportveld of in de kantine. Leg de uitkomsten dan achteraf wel vast in een notitie. Hetzelfde geldt voor samenwerkingspartners en verwijzers. Zijn zij tevreden over tussentijdse resultaten en het proces? Leg dit vast in een beknopt verslag. Ook het projectteam zelf doet er goed aan de onderlinge samenwerking te evalueren. Zijn er – los van een geplande evaluatie – signalen dat bijstelling nodig is, bespreek dan direct met elkaar of en hoe jullie het projectplan aanpassen.

TIP Wil je de monitoring en evaluatie liever uitbesteden? Ga dan op zoek naar een student of stagiair die dit onderdeel oppakt als afstudeeropdracht.

TIP Neem het proces en de samenwerking standaard op als agendapunt bij overleggen met samenwerkingspartners. Nodig eens een deelnemer, ouder of verwijzer uit bij zo'n vergadering om te vertellen over opbrengsten.

... en deel de uitkomsten met stakeholders

Houd collega's, sportverenigingsleden, besturen en de gemeente met regelmaat op de hoogte via social media of een digitale nieuwsbrief. Deel nieuws over voortgang en resultaten, evenementen en korte testimonials van deelnemers en verwijzers. Organiseer een open dag of inloopochtend en nodig alle stakeholders uit. Denk ook aan de pers en de wethouder, die het initiatief op politiek niveau zichtbaar maakt.

TIP Denk in en communiceer over opbrengsten, en zo min mogelijk over (benodigde) kosten. Die insteek is positiever en verrassend voor gemeenten en andere (potentiële) financiers. Wees wel open over opbrengsten die je (nog) niet kunt meten. Aannames kun je doen op basis van onderzoek naar vergelijkbare initiatieven, ervaringen van deelnemers of gesprekken met experts of betrokken professionals.

TIP Besteed aandacht aan zowel de harde cijfers als de succesverhalen van deelnemers en verwijzers. Interview bijvoorbeeld een deelnemer over zijn persoonlijke winst. Deel dit verhaal met de achterban.

Fase 3: Het initiatief is afgerond of krijgt vervolg

Volg je initiatief...

Zet de harde resultaten (output) en opbrengsten (outcome) op een rijtje in een factsheet of folder. Output levert de harde cijfers: het aantal deelnemers aan een project of het aantal georganiseerde activiteiten. Outcome gaat meer over de maatschappelijke opbrengst. Denk aan effecten bij deelnemers, maar ook aan resultaten en opbrengsten voor organisaties, het netwerk van samenwerkingspartners en de wijk.

... en deel de uitkomsten met stakeholders

Deel de factsheet of folder met alle betrokkenen. Oefen ook een pitch waarbij je focust op de opbrengsten van het initiatief op alle niveaus. Wat onderscheidt jouw initiatief van het structurele aanbod en andere initiatieven? Wil je vervolg geven aan het initiatief, richt je dan in het eerste contact met mogelijke financiers op de opbrengsten en niet op de benodigde financiering. Welke resultaten zijn voor wie interessant? Pas de presentatie aan de persoon met wie je spreekt aan.

TIP Wees ook transparant over zaken die niet goed gingen. Geef daarbij altijd aan hoe je een eventueel probleem hebt opgelost en wat je ervan hebt geleerd.

Kijk voor tips en tools over monitoring en evaluatie op allesoversport.nl of download de publicatie 'Zicht op effect' via movisie.nl

Geld aanvragen voor een sociaal sportinitiatief

Oranje Fonds criteria

Sport is een krachtig middel om specifieke doelgroepen in beweging te krijgen op het gebied van werk, wonen, scholing en betrokkenheid. Aan de slag met een sociaal sportinitiatief? Klop dan eens aan bij het Oranje Fonds. Het Oranje Fonds steunt initiatieven die sociale samenhang en betrokkenheid stimuleren.

Wanneer doe je een beroep op het Oranje Fonds?

Het Oranje Fonds helpt stichtingen en verenigingen die iets willen bijdragen aan het sociale gezicht van Nederland. Algemene aanvragen kunnen op elk moment van het jaar worden ingediend. Beoordeelt het Oranje Fonds de aanvraag positief, dan kan de bijdrage variëren van € 500 tot € 100.000. Dit kan gaan om een eenmalige of een meerjarige bijdrage. Het Oranje Fonds steunt initiatieven die van start gaan of uitbreiden/doorontwikkelen en financiert geen exploitatiekosten. Kijk altijd eerst op onze website om te zien of het plan voor onze steun in aanmerking kan komen: oranjefonds.nl/aanvragen.

Wat verstaat het Oranje Fonds onder een sociaal sportinitiatief?

Sport is een krachtig middel om sociale samenhang en betrokkenheid te bevorderen. In een sociaal sportinitiatief wordt sport gebruikt om sociale doelen te bereiken. Zo kan sport, in combinatie met andere activiteiten, bijvoorbeeld structuur bieden aan mensen in de maatschappelijke opvang of de betrokkenheid onder buurtbewoners vergroten. Het maatschappelijke doel is dus altijd uitgangspunt. Wij steunen geen

initiatieven die sport op zich en effecten als gezonder worden of meer bewegen als doel hebben. In een sociaal sportinitiatief is een grote rol voor vrijwilligers weggelegd. Zij treden bijvoorbeeld op als sportmaatje of sporttrainer. Een sociaal sportinitiatief verbindt deelnemers, maar ook initiatiefnemers: lokale organisaties in sport, zorg en welzijn.

Voorbeeld van een sociaal sportinitiatief: Changes by Sport

Changes by Sport richt zich op Caribisch-Nederlandse jongeren van 16 tot 27 jaar uit Rotterdam met een (licht) verstandelijke beperking en gedragsproblemen. Een coalitie van samenwerkingspartners uit sport, zorg en welzijn geeft door middel van honk- en softbal een impuls aan het maatschappelijk functioneren van deze doelgroep. Naast het sporten krijgen de jongeren trainingen in sociale vaardigheden en het vergroten van hun zelfvertrouwen.

Kracht van Sport

*In 2013 ging Kracht van Sport van start: een programma van het Oranje Fonds, in samenwerking met NOC*NSF en Kenniscentrum Sport. Dit programma steunde sociale sportinitiatieven van coalities bestaande uit organisaties uit sport, zorg en welzijn. Het programma Kracht van Sport is inmiddels afgerond. Inspirerende voorbeelden uit dit programma en meer informatie over sociale sportinitiatieven vind je op oranjefonds.nl/sport.*

Verzamel de juiste partners

Het Oranje Fonds moedigt initiatiefnemers aan projecten op te zetten die ook na de financiering van het fonds blijven bestaan. Daarvoor is een stevige basis nodig. Samenwerking tussen sportorganisaties, overheid en sociaal domein zorgt voor een breder draagvlak, meer expertise en een groter bereik.

Is jouw coalitie sterk genoeg?

- Zijn alle levensdomeinen waarin jouw initiatief actief is in de projectgroep vertegenwoordigd? Denk aan wonen, participatie, onderwijs en werk.
- Is er een gedeelde passie voor de doelgroep? Een enthousiaste, doelgerichte coalitie staat sterker en werkt soepeler samen.
- Heb je voldoende toegang tot de doelgroep én vrijwilligers?
- Heb je in de loop van het project wellicht andere partijen nodig? Leg nu alvast de contacten.

Zoek ook naar andere inkomstenbronnen

Het Oranje Fonds steunt graag projecten die door de organisaties zelf en hun omgeving belangrijk worden gevonden. Zo zien wij graag een bijdrage in de kosten terug van de aanvrager, samenwerkingspartners en de lokale omgeving. Ga dus actief op zoek naar andere inkomstenbronnen. Bijdragen van andere fondsen maar zeker ook van (lokale) bedrijven of andere instellingen zijn welkom. Zie ook de factsheet 'Borging van financiën'.

Hoe doe je een aanvraag?

Een aanvraag indienen gaat via een persoonlijk online portal:

Mijn Oranje Fonds. Ligt er een goed projectplan, dan is één à twee uur voldoende om het formulier in te vullen. Zorg dat het complete projectplan goed is uitgedacht voordat je tot aanvraag overgaat. Binnen zes weken krijg je de eerste reactie. Een behandeling duurt ongeveer drie maanden. Hoe helderder de aanvraag en hoe completer het dossier, des te korter de behandeling duurt.

Kracht van Sport-deelnemer: "Maak je project eenvoudig, duidelijk en herkenbaar voor iedereen. Zet niet teveel in op heel veel onderdelen. Start klein waardoor je de basis goed neerzet en kijk daarna verder welke kant je wilt opgaan. Wees niet bang om je projectplan bij te sturen."

Meer informatie en richtlijnen

Kijk voor meer informatie over geld aanvragen en de criteria op oranjefonds.nl/richtlijnen. Niet zeker of een aanvraag indienen zin heeft? Bel het Oranje Fonds en toets het idee bij een van onze projectadviseurs. Of doe de quickscan op oranjefonds.nl/quickscan-o.

De Oranje Fonds Collecte, NLdoet en Burendag

Ook de Oranje Fonds Collecte, NLdoet en Burendag bieden mogelijkheden voor jouw sociale initiatief. Kijk op oranjefonds.nl/collecte, nldoet.nl en burendag.nl.

Maatjes inzetten bij sociale sportinitiatieven

Bouwstenen voor een succesvolle match

Een maatje biedt een-op-een ondersteuning aan iemand die wel een steuntje in de rug kan gebruiken. Bijvoorbeeld bij werkloosheid, psychische problemen of een vervelende thuissituatie. Samen bouwen ze een band op en ondernemen ze plezierige activiteiten. Bij een sociaal sportinitiatief helpt een maatje om vaardigheden die de deelnemer tijdens het sporten opdoet ook in het dagelijks leven toe te passen. Denk aan op tijd komen, in een team werken en contacten leggen. Zo zet de deelnemer gemakkelijker stappen richting bijvoorbeeld zelfstandig wonen, (vrijwilligers)werk of onderwijs.

Waarom zijn maatjes belangrijk?

Maatjesinitiatieven brengen veel goede dingen tot stand.

Enkele voorbeelden:

- Deelnemers kunnen hun verhaal kwijt bij het maatje. Ze leren praten over hun gevoelens. Dat geeft ze bijvoorbeeld meer zelfvertrouwen.
- Een maatje zorgt voor meer sociale contacten en gaat eenzaamheid tegen. Ook helpt een maatje bij het opbouwen van een eigen netwerk.
- Deelnemers leren om te gaan met nieuwe mensen en omstandigheden.
- Deelnemers leren nieuwe dingen en maken kennis met sporten of activiteiten. Dat verrijkt hun leven en dat van hun maatje.

Ter inspiratie:

sport doorbreekt sociaal isolement

Sport is een middel om sociaal isolement bij cliënten uit de maatschappelijke opvang te doorbreken. Vereniging Sport Utrecht laat deelnemers met maatjes uit hun eigen netwerk sporten. Door de betrokkenheid van deze maatjes blijven de deelnemers langer actief en zetten sommigen samen met hun maatje ook nog een stap richting vrijwilligerswerk bij de sportvereniging.

Kracht van Sport

*In 2013 ging Kracht van Sport van start: een programma van het Oranje Fonds, in samenwerking met NOC*NSF en Kenniscentrum Sport. Dit programma steunde sociale sportinitiatieven van coalities bestaande uit organisaties uit sport, zorg en welzijn. Het programma Kracht van Sport is inmiddels afgerond. Inspirerende voorbeelden uit dit programma en meer informatie over sociale sportinitiatieven vind je op oranjefonds.nl/sport.*

Een maatje is maatwerk

Bepaalde factoren dragen bij aan het succes van een maatjesinitiatief. Deze tien 'bouwstenen' zijn bewezen effectief volgens onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut.

1. Zorg voor een effectieve match

Geef ruim aandacht aan de koppeling tussen maatje en deelnemer. Kijk naar vergelijkbare interesses, humor en ideeën. Een juiste match draagt bij aan de ontwikkeling van cognitieve en sociale vaardigheden bij de deelnemer.

2. Bouw aan een duurzame relatie

Voor een duurzame relatie tussen maatje en deelnemer is persoonlijk contact op regelmatige basis over een langere tijd nodig. Initiatieven van minimaal één jaar zijn het meest succesvol.

3. Gebruik rolmodellen

Een vrijwilliger als rolmodel is een levend bewijs dat vooruitgang in het leven wel degelijk mogelijk is. Zo kan een maatje laten zien hoe hij, ondanks tegenslag, uiteindelijk die leuke baan vond en wat hij van zijn werk leert.

4. Ken en benut vaardigheden

Een koppeling zal eerder slagen met een creatieve, enthousiaste en betrouwbare vrijwilliger met voldoende tijd. Maatjes moeten zich openstellen voor feedback, betrouwbaar zijn, verantwoordelijkheid nemen voor doelen en gemotiveerd zijn er wat van te maken.

5. Denk in kansen in plaats van problemen

Focus in het maatjesinitiatief op de mogelijkheden en niet op de maatschappelijke of emotionele problemen van de deelnemer. Zowel voor de vrijwilliger als de deelnemer werkt deze stigmatisering niet motiverend.

Ter inspiratie: schaatsen met maatjes

Mensen met een visuele en/of verstandelijke beperking schaatsen en skaten met maatjes van de Almeerse Schaatsvereniging. Zo bouwen zij een vertrouwd en blijvend sociaal netwerk op.

6. Maak gebruik van verschillende begeleidingsstijlen

Soms is een luisterend oor nodig, soms staat het realiseren van doelen voorop in een maatjesinitiatief. Koppelingen zijn het meest succesvol als het maatje kan schakelen tussen verschillende stijlen van begeleiding.

7. Bevorder deskundigheid

Trainingen voor vrijwilligers en intervisiebijeenkomsten kunnen de kwaliteit van het maatjesinitiatief én de kans op succes verhogen. Denk aan een training gesprekstechnieken.

8. Zoek de samenwerking op

Zoek naar de samenwerking in een maatjesinitiatief. Misschien zijn andere organisaties in de buurt met dezelfde doelgroep bezig. Vorm samen een netwerk en profiteer van elkaars expertise.

9. Denk na over de effecten

Welke effecten heb je op het oog? Stel vooraf verschillende meetinstrumenten samen, zoals voortgangsrapportages, gesprekken en evaluatieonderzoek. Hierdoor komen leerpunten naar boven en wordt duidelijk of het maatjesinitiatief resultaat heeft.

10. Is een maatje wel altijd nodig?

Als je een doel via maatjeswerk niet kunt bereiken, begin er dan ook niet aan. Zoek naar andere vormen om deze doelgroep vooruit te helpen. Uit Amerikaans onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat maatjeswerk positieve effecten heeft op jongeren met een licht verhoogde kans op probleemgedrag. Bij notoire probleemjongeren werd dit effect niet aangetoond.

Hoe vind ik maatjes voor mijn initiatief?

Werf maatjes binnen het netwerk van de eigen organisaties: de sportvereniging en de organisaties voor zorg en welzijn. Misschien hebben verenigingsleden die weinig of niet bereid zijn tot regulier vrijwilligerswerk, wel interesse om maatje te worden. Voor maatjeswerk zijn immers andere kwaliteiten nodig dan voor bijvoorbeeld kantinediensten. Kijk daarom naar opleidingsachtergrond en werkervaring van leden en stap zelf op mensen af. Spreek ook mensen buiten de eigen geledingen aan en benut de lokale media hiervoor. Met de campagne De Beste Maatjes helpt het Oranje Fonds organisaties vrijwilligers te vinden. Kijk op ikwordmaatje.nl voor meer informatie. Op oranjefonds.nl/publicaties-over-maatjeswerk vind je bovendien meer kennis over het opzetten van een maatjesinitiatief.

Draagvlak creëren voor sociale initiatieven binnen de vereniging

De sportvereniging als ontmoetingsplek voor nieuwe doelgroepen

Steeds meer sportverenigingen willen iets betekenen voor kwetsbare doelgroepen in hun wijk. Voor kinderen bijvoorbeeld, of volwassenen en ouderen voor wie sporten of bewegen geen vanzelfsprekendheid is. Hoe word je een open club en hoe neem je leden mee in deze transitie?

Wat is een open club?

Een ondernemende, open sportvereniging speelt in op de behoeften van eigen leden en betrokkenen én stelt zich bewust open voor specifieke doelgroepen in de lokale omgeving. Een open club denkt dus vraag- en buurtgericht. Zij zoekt samenwerkingspartners, zoals organisaties uit het sociale domein en de overheid, om (kwetsbare) mensen uit de buurt te laten sporten, bewegen of op een andere manier te betrekken bij de vereniging. Een open club helpt deze mensen om door sport persoonlijke winst te boeken en om beter in de maatschappij te participeren.

Ter inspiratie: opleiding tot voetbaltrainer

Voetbalvereniging De Meern wil risicjongeren meer laten meedoen in de maatschappij. Samen met Stichting Harten voor Sport Utrecht - de Utrechtse organisatie voor sport en bewegen - en Hogeschool Utrecht leidt de vereniging risicjongeren op tot voetbaltrainer. Zo ontwikkelen de jongeren, met ondersteuning van vrijwilligers, vaardigheden die ook inzetbaar zijn in onderwijs of werk.

In vijf stappen naar een open club

1. Bepaal wat de vereniging wil en kan betekenen voor kwetsbare mensen en waarom

Ga hiervoor in gesprek met leden, ontdek waar de energie zit en welke talenten en drijfveren leden hebben. Laat zien wat een open houding op kan leveren: meer reuring op de vereniging, de vereniging als ontmoetingsplek, meer vrijwilligers, een beter imago, een hogere bezettingsgraad van accommodaties en meer ledenbinding of -groei. En niet in de laatste plaats betekenisgeving: samen help je medemensen vooruit in het leven.

TIP

NOC*NSF organiseert met sportbonden en diverse lokale en regionale partners inspiratiebijeenkomsten voor bestuurders van sportverenigingen. Tijdens deze sessies doen deelnemers nieuwe ideeën op door uitwisseling van kennis en ervaringen. Vragen die centraal staan, zijn: waarom wil je je als vereniging meer openstellen? Hoe wil je dat doen? Wat maakt jouw club open? Zie sport.nl/openclub.

2. Ontwikkel samen een visie

Creëer samen een visie die gedragen wordt door bestuur, vrijwilligers en leden. Het is mooi als dit een langetermijnvisie is die laat zien waar je de komende jaren naartoe wilt werken. Maar je kunt ook kleinere stappen zetten. Belangrijk is dat de gedragen visie past bij de cultuur en identiteit van de vereniging en realistisch is.

Kracht van Sport

In 2013 ging *Kracht van Sport* van start: een programma van het Oranje Fonds, in samenwerking met NOC*NSF en Kenniscentrum Sport. Dit programma steunde sociale sportinitiatieven van coalities bestaande uit organisaties uit sport, zorg en welzijn. Het programma *Kracht van Sport* is inmiddels afgerond. Inspirerende voorbeelden uit dit programma en meer informatie over sociale sportinitiatieven vind je op oranjefonds.nl/sport.

TIP *Tip: Kun je wel wat hulp gebruiken bij het ontwikkelen van een visie? Schakel een procesbegeleider in, volg als bestuur een verenigingstraject via de Academie voor Sportkader of Besturen met een Visie, gericht op het ontwikkelen van een (maatschappelijke) visie. Zie besturenmeteenvisie.nl of academievoorsportkader.nl/bijscholingen/verenigingstrajecten.*

Welke rol kan een vereniging spelen?

Sportverenigingen kunnen zich grofweg op drie manieren openstellen voor specifieke doelgroepen:

- door de eigen accommodaties en faciliteiten beschikbaar te stellen aan bijvoorbeeld zorgaanbieders;
- door actief open te staan voor kwetsbare mensen, hen te introduceren in het reguliere verenigingsleven en gepast te begeleiden;
- door mee te doen in een samenwerkingsverband en aanbod te ontwikkelen, zoals speciale trainingen of competities.

3. Focus op een specifieke doelgroep en achterhaal de behoeften

Wil je specifiek aanbod ontwikkelen? Vraag buurtbewoners, de gemeente en professionals van bijvoorbeeld het sociale wijkteam wat de behoeften zijn van de doelgroep. Betrek de doelgroep zo snel mogelijk. Vraag naar hun doelen en behoeften ten aanzien van sport- en beweegaanbod en naar praktische zaken als dagen en tijdstippen. Laat je doelgroep meedenken in het plan van aanpak en geef verantwoordelijkheid.

Je kunt ook besluiten geen speciaal aanbod te ontwikkelen, maar wel bewust open te staan voor kwetsbare mensen. Creëer een veilige, gastvrije omgeving waarin zij (onder begeleiding) net als ieder ander lid meedraaien.

Met wie werk je samen?

De doelgroep is uitgangspunt. Ga in gesprek met organisaties en professionals waarmee de doelgroep in contact staat. Sociale wijkteams zijn de centrale speler in de zorg- en welzijnssector. Denk ook aan speciaal onderwijs, jeugdzorg, GGZ-instellingen, gezondheidscentra, maatschappelijke opvang, UWV, revalidatiecentra, vluchtelingenopvang, bewonersorganisaties en de gemeente. Vraag wat de behoefte van de doelgroep is en waarbij partners kunnen helpen.

Ter inspiratie: breed (beweeg)aanbod voor ouderen

Gymnastiekvereniging Flik-Flak wilde samen met de accommodatie Flik-Flak en de Ouderensofiëteit een ontmoetingsplek creëren voor ouderen in de wijk. In en rondom de accommodatie wordt inmiddels een breed (beweeg)aanbod voor ouderen georganiseerd door vele aanbieders. Ook is er mogelijkheid om samen een kopje koffie te drinken. Dit heeft Flik-Flak veel nieuwe, ervaren vrijwilligers opgeleverd.

TIP *Groei mee met de doelgroep. Probleemjongeren tussen de 12 en 16 jaar blijven niet eeuwig kind. Wil je deze jongeren aan de vereniging binden, bevraag en betrek ze dan bij het ontwikkelen van nieuw aanbod en de rol die zij zelf willen oppakken.*

4. Zoek de samenwerking op

Zoek de samenwerking op met mensen en organisaties die de doelgroep goed kennen. Zij brengen kennis in over wat deze mensen precies nodig hebben en waar kansen én grenzen liggen. De vereniging moet een veilig sportklimaat bieden, met trainers en vrijwilligers die over de juiste vaardigheden beschikken. Professionele partijen in zorg en welzijn kunnen hierbij ondersteunen. Ga ook in gesprek met de gemeente en probeer aan te sluiten bij gemeentelijk beleid.

5. Bepaal wat nodig is en ga aan de slag

Ga na wat je nodig hebt om aanbod voor de doelgroep te realiseren. Denk hierbij aan kennis over de doelgroep, specifieke materialen, accommodatiespecificaties en competente trainers en begeleiders. Probeer hierbij zoveel mogelijk gebruik te maken van wat binnen de eigen vereniging en bij samenwerkingspartners beschikbaar is. Sta in het proces ook herhaaldelijk stil bij de afstemming met de doelgroep en samenwerkingspartners en de borging van het aanbod binnen de club. Ga in de eigen vereniging en bij samenwerkingspartners na of alles in huis is om de kwetsbare doelgroepen ook op de langere termijn te helpen.

Meer weten?

Kijk voor meer informatie en inspirerende voorbeelden op sport.nl/openclub of zoek op allesoversport.nl naar de online uitgave 'De plus van de open club'.

Vrijwilligers in sociale sportinitiatieven

Van binnenhalen, trainen en begeleiden tot behouden

Vrijwilligers zijn onmisbaar bij de uitvoering van een sociaal sportinitiatief. Zij zetten zich bijvoorbeeld in als sporttrainer, coach of maatje. Vrijwilligers in sociale sportinitiatieven komen zowel uit de sportsector als uit het sociale domein. Door deze werelden te verbinden – ook op het gebied van vrijwilligers – haal je meer uit je initiatief én uit je vrijwilligers.

Vrijwilligers werven

Ontwikkel als samenwerkingsverband eerst een visie op vrijwilligerswerk. Voor welke taken zet je bewust vrijwilligers in en voor welke taken niet? Sommige taken vragen om meer belasting - in tijd of kennis - dan een vrijwilliger kan dragen. Stel vervolgens een wervingsplan op. Wie heb je nodig? Welke kanalen zet je in? Bedenk dat verenigingsleden die niet tot weinig bereid zijn tot regulier vrijwilligerswerk, wel interesse kunnen hebben voor een maatschappelijk initiatief. Deze 'nieuwe vrijwilligers' hebben vaak andere drijfveren dan reguliere vrijwilligers van een sportvereniging. Verdiep je daarom in de opleidingsachtergrond of werkervaring van je leden en benader mensen persoonlijk op basis van hun kennis of ervaring. Zoek ook naar vrijwilligers buiten de eigen organisatie, bijvoorbeeld via de vrijwilligerscentrale.

Verschillen tussen vrijwilligers

In een sociaal sportinitiatief komen vrijwilligers uit het sociale domein en de sportsector samen. Voor vrijwilligers van een sportvereniging kan werken met kwetsbare doelgroepen nieuw en onwennig zijn. Vrijwilligers uit het sociale domein,

die al langer werken met kwetsbare groepen, weten nog weinig van de kracht van sport. Breng beide groepen kennis bij. Laat vrijwilligers uit de sport kennismaken met de doelgroep en vertel over de achtergrond en uitdagingen van de deelnemers. Laat vrijwilligers uit het sociale domein zien hoe een sportvereniging werkt, wat de voordelen zijn van sport als middel en hoe een sportvereniging structuur kan bieden aan kwetsbare doelgroepen.

Ter inspiratie: cursus maatschappelijke sportcoach

Stichting Life Goals ontwikkelde de cursus maatschappelijke sportcoach voor vrijwilligers in sport, zorg en welzijn. Na afloop hebben cursisten meer inzicht in zichzelf als coach en gaan zij beter om met teamprocessen. Ze hebben meer aandacht voor en kennis over kwetsbare doelgroepen. (stichtinglifegoals.nl)

Kracht van Sport

In 2013 ging Kracht van Sport van start: een programma van het Oranje Fonds, in samenwerking met NOC*NSF en Kenniscentrum Sport. Dit programma steunde sociale sportinitiatieven van coalities bestaande uit organisaties uit sport, zorg en welzijn. Het programma Kracht van Sport is inmiddels afgerond. Inspirerende voorbeelden uit dit programma en meer informatie over sociale sportinitiatieven vind je op oranjefonds.nl/sport.

TIP Laat vrijwilligers uit het sociale domein en de sportsector bij aanvang van het initiatief kennismaken en ervaringen uitwisselen, bijvoorbeeld tijdens een kick-offbijeenkomst.

TIP Besteed ook tijdens het initiatief aandacht aan onderlinge uitwisseling, bijvoorbeeld in de vorm van intervisie tussen vrijwilligers met verschillende achtergronden. Koppel dit aan een leuke activiteit, zodat intervisie niet als extra werk voelt.

Vrijwilligers betrekken

Hoe eerder vrijwilligers betrokken worden bij het sportinitiatief, hoe groter het draagvlak zal zijn. Betrek ze daarom tijdig bij de planvorming, de voortgang en de knelpunten. De ene vrijwilliger heeft meer behoefte aan betrokkenheid bij het proces dan de andere. Laat mensen daarin vrij.

TIP Bevraag vrijwilligers op gezette tijden: hoe vinden zij dat het proces verloopt? Zijn ze tevreden over het aanbod en de resultaten bij deelnemers? Neem hun input serieus als onderdeel van je evaluatie.

Vrijwilligers binden

Heb je een (goede) vrijwilliger gevonden, zorg dan dat hij betrokken blijft.

- Verdiep je in zijn motivatie, kennis en kunde. Steek tijd in kennismaking en geef de vrijwilliger erkenning en vertrouwen. Zoek gezamenlijk naar vrijwilligerswerk dat bij hem past, maak afspraken over taken en verantwoordelijkheden en evalueer geregeld.
- Is de vrijwilliger enthousiast maar mist hij kennis of ervaring? Investeer dan in bijscholing of training, bijvoorbeeld via de Academie voor Sportkader of het programma Veilig Sportklimaat. Dit draagt bij aan zowel de kwaliteit van het initiatief als aan de motivatie en persoonlijke ontwikkeling

van de vrijwilliger. Zorg ervoor dat training is toegespitst op de lokale situatie en laat vrijwilligers ook praktijkervaringen uitwisselen.

- Besteed aandacht aan goede begeleiding. Blijf in contact, bijvoorbeeld om overbelasting van een vrijwilliger te signaleren en de kwaliteit van het project te borgen. Vrijwilligers komen in contact met nieuwe doelgroepen en andere samenwerkingspartners. Zij krijgen daardoor ook te maken met voor hen onbekende problematieken.

TIP Vrijwilligers in sociale sportinitiatieven gaan aan de slag met kwetsbare mensen. Een veilig sociaal klimaat is voor hen noodzakelijk. Vraag daarom voor iedere vrijwilliger een Verklaring Omtrent Gedrag aan. Kijk voor meer informatie op nocnsf.nl/vog.

Ter inspiratie: toolbox voor vrijwilligers

Vitale Sportvereniging Enschede wilde meer jongeren bij de club betrekken. Daartoe ontwikkelde ze een toolbox en bijbehorende training voor haar vrijwilligers. De toolbox is samengesteld door een medewerker uit de sportsector, een medewerker van het wijkteam en een sociaal pedagoog. De training en toolbox leveren de vrijwilligers kennis en vaardigheden op over hoe zij het beste kunnen omgaan met 'probleemjongeren'. Voor de sportvereniging is het een laagdrempelige manier om een maatschappelijke rol op te pakken (vitaletesportvereniging.nl).

Meer informatie?

allesoversport.nl
movisie.nl/kennisdossiers/vrijwillige-inzet
academievoorsportkader.nl